

Lázeňský obzor

1-2 | 2020

PŘÍLOHA ČASOPISU
BAZÉN & SAUNA

ÚNOR 2019

Ing. Jiří Kouba

Jevany dávná sláva a zaniklé koupaliště

Ve středočeské obci Jevany, známé spíše jako bydliště mnoha zajímavých osobností z oblasti kultury, bývalo několik koupališť. Koupalo se v rybníku Jan i v Jevanském rybníku, který – často i ve spojitosti s Grand hotelem Wagner – byl oblíbeným místem filmařů. S řadou hotelů, penzionů, vil a chat byly Jevany za první republiky jedním z nejoblíbenějších letovisek v okolí Prahy. Již na konci předminulého století je pro veřejnost objevili třeba sochař Josef Mauder, architekt Josef Fanta, spisovatelka Gabriela Preissová nebo lékař a první prezident SK Slavia Jaroslav Hausmann.

Jevany se rozkládají se asi 34 kilometrů jihovýchodně od centra Prahy, jsou jednou z bran do Posázaví a žije zde 788 obyvatel. Leží na okraji národní přírodní rezervace Voděradské bučiny.

Celkem nedavno se Jevany zařadily mezi obce a města, které mají vlastní znak a vlajku. Znakem obce jsou dvě překřížené ratolesti jívky v zeleném štítě nad modrou vlnitou patou. Hlavní figura znaku, jívové ratolesti, odkazuje na pravděpodobný původ jména obce, modrá barva na vodstvo v obci, zejména četné rybníky, zelená na rozsáhlé lesy v okolí.

Název Jevany je někdy odvozován od jména Ivan, východní podoby našeho Jan. Pověsti hovoří o zdejším poustevníku Ivanovi, někdy dokonce o svatém Ivanovi. Skupina balvanů v lese nedaleko obce se dodnes nazývá Ivanovo lože. Jiná pověst ovšem o kamenech vypráví jako o keltském a později slovanském obětíšti. Někdy bývá název obce odvozován od údajných jmen prvních osadníků – Jevanů. Skutečný původ jména, stejně jako přesná doba vzniku Jevan jsou ale neurčitě.

HISTORIE

První písemná zpráva o obci pochází z roku 1344, kdy se zde rozkládalo několik vesnic. Po třicetileté válce však zůstala pouze jedna (v okolních lesích se nacházely pozůstatky několika dalších).

Dnešní katastr obce tak zahrnuje mimo původních Jevan také zaniklé obce nebo jejich části Ve Spáleném, Dubina, Bohumil, Cukmantl, Drbohlavy, Penčice a Aldašín. Starý gotický kostel sv. Jiří byl v roce 1729 barokně přestavěn nákladem Marie Terezie Anny Savojské a je dnes nejcennější zdejší památkou. Zákon o zrušení poddanství v polovině 19. století umožnil kromě jiného rozvoj cestování, které Jevanům přineslo budoucí renomé.

Koupání v Jevanech se od počátku odehrávalo ve zdejších přírodních rybnících. U toho Jevanského nejdříve k hygieně sloužily koupací kabiny, zajišťující návštěvníkům soukromí, později sloužily ke koupání i opalování travnaté a písčité břehy opatřené převlékáckými kabinami. Jak dokládají dobové snímky, kromě plavců brázdily vodní hladinu i loďky.

JEVANSKÝ RYBNÍK A POTOK

Jevanský rybník je největší zdejší vodní nádrž, má plochu 17,62 ha. Vlastníkem je Česká zemědělská univerzita v Praze, která provádí jeho každoroční výlov.

Rybník na západě napájí Jevanský potok tekoucí z rybníka Švýcar, na jihu bezejmenný potok stékající v několika větvích z kopců Voděradských bučin. Na severu potok pramení nad Jevany. Voda odtéká stavidlem a přepadem do Jevanského potoka, který napájí Pilský rybník a další vodní nádrže jevanské kaskády. Odtok je umístěn v hrázi na východě vodní plochy.

I dnes je rybník v létě využíván k rekreaci, koupání ale není organizované. K rekreaci jej využívají obyvatelé Jevan a majitelé chat. Koupání je možné podél celého rybníka. Pláže jsou travnaté, vstup do vody písčité. Na hladině jsou opět vidět pramice, kanoe, surfy, šlapadla i paddleboardy, v zimě zde trénují otužilci. Koupaliště pro veřejnost se vstupným se nachází ve stejnojmenné obci na rybníku Vyžlovka, kousek proti proudu Jevanského potoka.





Tento potok pramení ve Svojeticích v nadmořské výšce 480 m. Teče převážně jižním až jihovýchodním směrem. Délka toku je 20,9 km, plocha povodí 76,1 m² a ve Stříbrné Skalici na dolním toku ústí jako pravostranný přítok do řeky Sázavy.

ZNÁMÁ JMÉNA V JEVANECH

Kromě již zmíněných osobností jsou Jevany spojeny se jmény hudebníků bratří Štaidlů, dokumentaristy a kameramana Jana Špáty, skladatele Karla Svobody nebo zpěváka Karla Gotta. Zlatý slavík tu v roce 1969 koupil vilu. „Chtěl jsem tehdy něco na klidném místě, kde bych mohl odpočívat i nerušeně pracovat,“ řekl Gott. Příliš času zde ale nestrávil a nakonec dům prodal panu Močovskému. Ten zde vytvořil muzeum Gottland, které mělo zájemcům přiblížit Gottovo soukromí i kariéru, ale roku 2009 bylo uzavřeno.

Mezi známými návštěvníky z dřívějších časů nalezneme prvního československého prezidenta T. G. Masaryka a jeho syna Jana, londýnského velvyslance a pozdějšího ministra zahraničí, který sem dojížděl za dcerou architekta Josefa Fanty. U Fantů bývali častými hosty také architekti Dušan Jurkovič a Bedřich Feuerstein nebo malířka Zdenka Braunerová. Do vily JUDr. Antonína Schauera zase jezdili českoslovenští prezidenti Edvard Beneš a Emil Hácha. Dům Schauerových patří k nejkrásnějším jevanským prvo-republikovým vilám, reprezentativní sídlo bylo vybudováno ve stylu barrandovských domů pro filmaře a podnikatele. V 80. letech byly jejími majiteli odbory, rekreovali se zde soudruzi a soudružky ze Sovětského svazu.

GRAND HOTEL WAGNER

Honosný hotel na břehu Jevanského rybníka, postavený na místě původního menšího hotelu Tatra, ve své době patřil mezi nejfotografovanější a nejfilmovanější objekty Jevan.

Na výkresech z roku 1929 je spolupodepsána majitelka Marie Wagnerová. Stavba měla pět podlaží. V podzemním podlaží nazvaném *sutterain* byly kuchyně, sklady potravin a vína, lednice a žehlárna. V přízemí se nacházely restaurace, kavárna, výčep, velkokapacitní jídelna s pódium, terasa a deset pokojů, v prvním patře bylo čtyřicet pokojů, dvě jídelny a dětská herna. Sociální zařízení bylo společné, v patře byla ubytováním hostům k dispozici i koupelna s vanou. V podkroví se nacházelo dalších dvaatřicet pokojů, zázemí pro pokojské a opět společné sociální zařízení. Vlevo od hotelu bylo pro koupající se návštěvníky k dispozici 45 malých a 10 velkých kabin, vpravo 50 malých kabin. Byly určeny jak pro hotelové hosty, tak pro rekreanty z okolí. Jak dokládá zdejší archiv, výkresovou dokumentaci obecnímu úřadu v Jevanech předložili Václav a Pavla Köhlerovi z pražských Vysočan, kteří byli vlastníky hotelu od roku 1930.

Po roce 1948 se z hotelu stala odborářská zotavovna Moskva.

Wagnerův hotel byl sice po roce 1989 zachráněn před demolicí, jeho někdejší slávu se už ale nepodařilo obnovit, a tak dnes slouží k soukromému bydlení. Přesto stále láká fotografy i amatérské filmaře.

Druhý zdejší prvo-republikový hotel, Novotný, byl bohužel zbourán.



JEVANY VE FILMU

V roce 1940 si Jevany i hotel Wagner vybral pro film *DVA TÝDNY ŠTĚSTÍ* režisér Vladimír Slavínský. V hlavní roli se objevili Adina Mandlová, Raoul Schráníl a Jaroslav Marvan. Ten se ve filmu do Jevan vrátil ještě v 50. letech, ovšem nikoli už jako představitel společenské smetánky, nýbrž coby revizor pražského dopravního podniku Gustav Anděl. Po jeho boku si v poněkud schematické oborářské komedii *DOVOLENÁ S ANDĚLEM* zahráli Josef Kemr, Josef Pehr, František Dibarbora, Vladimír Ráž, Jana Dítětová, Alena Vránová, Josef Hlinomaz a dalšími. Kdysi význačný Grand hotel Wagner ve filmu vystupuje jako zotavovna Jizerka a exteriéry s kou-





páním, skokanskou věží a jízdou na člunu se ve filmu odehrávají v Hamru na jezeře, nikoli u Jevanského rybníku.

Vila JUDr. Antonína Schauera si zase zahrála ve známém snímku podle povídky Jana Drdy VYŠŠÍ PRINCIP. Režisér Jiří Krejčík sem v roce 1960 umístil sídlo velitele gestapa, kam přijde Jana Brejchová prosit o milost pro své spolužáky.

ARCHITEKT VÁCLAV ITTNER

O tom, že někdejší Grand hotel Wagner navrhl architekt a stavitel Václav Ittner z Bubenče, se dodnes můžeme dočíst na fasádě budovy. Řekněme si o něm pár slov.

Narodil se 22. prosince 1898 v Karlovicích u Plzně otci Václavovi a matce Marii, rozené Ulčové. Měl jednoho bratra Wenzela, a sestry Annu, Miladu a Viktorii. S manželkou Marií měl dcery Miladu (*1925) a Dagmar (*1927).

Informací o jeho osobním životě není příliš. Víme, že začínal jako zednický polír a později pracoval jako kreslič. Další zpráva pochází z roku 1927, kdy byl odvodní komisí Politického úřadu uznán jako neschopný vojenské služby. V roce 1928 žádal o cestovní pas na vycestování do Chicaga. Ten mu ovšem nebyl vydán, protože manželé byli v té době v rozvodovém řízení a Ittner dle prohlášení manželky od narození druhé dcery neplatil výživné ani jí, ani nezletilým dětem.

Patrně se mu ale nešlo špatně, protože roku 1932 už je evidován jako majitel automobilu Praga Picolo s registrační značkou PD 13.799. V té době už pracoval samostatně, když dříve založil vlastní firmu. TECHNICKÁ A STAVEBNÍ KANCELÁŘ V. ITTNER sídlila v Praze 6, zpočátku ve Velvarské ulici 69, od roku 1938 pak v Dejvické ulici 27.

Jak dokládají archivní zápisy, Ittner se v životě potýkal se řadou problémů. Jako držitel zbrojního pasu na loveckou pušku a loveckého lístku dojížděl do revíru Konojedy v blízkosti Jevan, kde na podzim 1932 postřelil kolegu Antonína Kačalu, s největší pravděpodobností za to mohly jeho špatný zrak a silné brýle, které se zřejmě vztahují i k řadě obsílek a zápisů o dopravních nehodách, např. k porážení chodce nebo ke střetu s tramvají.

Ittnerovy realizace

V roce 1928 vypracoval Ittner plány na novoklasicistní vilu v ulici Na Pískách v Dejvicích. Z let 1929 až 1930 pochází jeho realizace novoklasicistní vily v Půlkruhové ulici ve Vokovicích. V roce 1932 dokončil funkcionalistický návrh na Ťoupalíkovu vilu v trojské Nádvorní ulici. (Budovu původně navrhl Rudolf Stockar pro tanečnici Václavu Pohanovou, která však po zahájení prací od smlouvy odstoupila.) V roce 1936 provedl přestavbu vily v Černokostelecké ulici 9 a o čtyři roky později stejný dům doplnil prosklenou zimní zahradou.

Výzva čtenářům

Přes veškeré pátrací úsilí se nám nepodařilo zjistit datum úmrtí architekta Ittnera. Navíc informace v archivu končí v roce 1939 a neznáme jeho osud během 2.světové války. Poslední stopou z evidence obyvatel je jeho bydliště v Roztokách u Prahy kolem roku 1952. Pokud někdo ze čtenářů může pomoci jakoukoli informací, rádi ji doplníme do redakčního archivu. Pro tento případ sdělujeme, že bydlel v Praze 6 na adresách Malířská 8, Velvarská 69, Belcrediho 14, Dejvická 27 nebo Bubenečská 322, v Roztokách na Náměstí Zdeňka Nejedlého 471.

PODĚKOVÁNÍ

Autor děkuje místostarostce obce Jevany Ing. Alici Rašovské za nahlédnutí do zdejšího archivu a jevanskému patriotovi Rostislavu Pačesovi za řadu doplňujících informací.

Foto: Jiří Kouba a archiv

Zdroje: Vlček, P. & kol.: Encyklopedie architektů, stavitelů, zedníků a kameníků v Čechách (Academia 2004); Švácha, R.: Od moderny k funkcionalismu (Odeon 1985); wikipedia.org; obecjevany.cz.

Kontakt

OÚ Jevany, Černokostelecká 49, 281 66 Jevany
Telefon: 321 678 177 • www.obecjevany.cz

